

Metódy práce materských centier s rodinou

Materské centrá (ďalej MC) sa stali dôležitou súčasťou kvality života matiek, detí a celej rodiny. Sú to zvyčajne občianske združenia, ktoré sa zameriavajú na preventívnu sociálnu prácu, ktorá má potenciál predchádzať vzniku problémov v rodinách. Sú určené pre rodičov s deťmi do 3, resp. 6 rokov veku dieťaťa, avšak bez nutnosti izolácie a odlúčenia od matky.

MC vznikajú ako klasický príklad aktivít občianskej spoločnosti z potreby a záujmov občanov. Poslaním MC je vytvárať podmienky pre svojpomoc, sociálne kontakty, sebarealizáciu a vzdelávanie. Momentálne postavenie materských centier a celkové podmienky pre ich pôsobenie sú predovšetkým dôsledkom neuvedomovania si ich významu a potenciálu. Štát a často aj mestá a obce sa málo aktivizujú v preventívnych aktivitách a finančná stabilizácia týchto typov organizácií je na pokraji priorit finančných rozpočtov.

Matky často prichádzajú do MC kvôli svojim deťom, aby si mali kontakt s deťmi ich veku. A neskôr ženy prídu na to, že MC im môže ponúknuť viac - relax, sebarealizáciu, rozvoj svojich schopností, osobnostný či profesijný rast. Matka, ktorá sa raduje zo svojej materskej role – a väčšina matiek to robí celý čas – pozná hlbokú skúsenosť seba presahujúcej lásky. Avšak tiež vie, že to nie je celý zmysel života. Zisťuje, že je nemožné udržať trvalý vzťah ja – ty, ale že pokus o to môže byť zhubný. Okamžiky, hodiny a dni dávania seba musia byť v rovnováhe s chvíľami, hodinami a dňami, kedy sa stiahne a obohacuje svoju individuálnu existenciu, ak má zostať celou osobou¹

V procese preventívnej sociálnej práce sa jej aktivitami odstraňujú predpoklady, tendencie, skutočnosti, ktoré by mohli spôsobiť alebo vyvolať vznik spoločensky nežiaducich javov². Ide o preventívne pôsobenie na jednotlivca či rodinu v zvládaní záťažových životných situácií, o rozvoj sociálneho potenciálu jednotlivca či pôsobenie v rozvoji medziludských vzťahov a vytvorenie siete vzťahov zakladajúcich sa na svojpomoci či susedskej pomoci. Strieženec tvrdí, že sociálna prevencia v sociálnej práci predchádza negatívnym sociálnym udalostiam a pre spoločnosť je vysoko efektívna, keď je včasná, sústavná, plánovitá a komplexná.³ MC naplňajú najvýznamnejšiu časť sociálnej prevencie a to podporu výchovy v rodinách a stability rodiny.

Medzi aktivity, ktorými je možné zabezpečiť prevenciu určitých sociálnych javov, patrí vzdelávanie, prednášky, workshopy, časopis, brožúry, tréningy a výcviky. Ide predovšetkým o prirodzené učenie sa v podobnostiach či rozdielnostiach z hľadiska výchovy v pôvodnej rodine, partnerských rolí jednotlivých členov rodiny, výchovným štýlom a ako aj komplikáciám, ktoré sú s rodičovstvom, partnerstvom a výchovou úzko prepojené. Samozrejme, jedným zo základov prevencie je aj vhodná legislatíva. Cieľom preventívnej sociálnej práce je pozitívne ovplyvniť jednotlivcov, skupiny, komunity, ovplyvňovanie ich hodnôt, názorov a vzorov správania. Sociálna prevencia sa považuje za najvyšší princíp sociálnej práce.

Cieľom rôznych aktivít v MC je dosiahnutie interakcie medzi členmi rodiny a podporiť či uzdraviť medziludské vzťahy a odstránenie alebo zmiernenie postojov spôsobujúcich oslabenie rodiny a naučiť techniky riešenia konfliktov založených na efektívnej komunikácii a vzájomnom porozumení a pochopení odlišností.

Počas existencie a pôsobenia MC na Slovensku vieme identifikovať rôzny charakter poskytovaných sociálnych služieb rodinám, a to:

poradenské služby

vzdelávacie programy - ide napr. o podporu rodičov v rodičovskej role, rozvoj zručností tvorivo riešiť konflikty a pod.

terapeutické služby ide najmä o svojpomocne vedené službu, ale aj za pomoci odborníčov

preventívne programy - ide o dlhodobé programy, ktorých cieľovou skupinou sú vznikajúce rodiny, v ktorých je vysoká pravdepodobnosť vážnych problémov alebo rodiny, v ktorých sa narodilo hendikepované dieťa (hovoríme o „ranej starostlivosti“) a pod. Pomáhajúcimi pracovníkmi môžu byť profesionáli, ale aj zaškolení dobrovoľníci, ktorí túto činnosť vykonávajú v prirodzenom prostredí klienta⁴.

Pri práci v materských centrách využívame⁵:

bežné metodické postupy: rozhovor, pozorovanie, aktívne počúvanie, depistáž, t.j. nadväzovanie kontaktov a

¹ Vodáková, A. a Vodáková, O. Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? Praha:

Sociologické nakladatelství. 2003. ISBN 80-86429-18-0

² Novotná V., Schimmerlingová V., 2007: Sociální práce : její vývoj a metodické postupy, Praha: Karolinum. 20 s, ISBN 80-7066-483-5

³ Slovák, P. Vereš, M., 2007: Metódy sociálnej práce I, Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety, 70s. ISBN 978-80-89271-27-6

⁴ Matoušek, O. et al. 2003b. *Metódy a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 84 s. ISBN 80-7178-548-2. EAN 9788071785484

⁵ Levická, 2004; Mydlíková, Gabura, Schavel, 2005

aktívne vyhľadávajú mladých rodín, ale aj **špecifické spôsoby, metódy a techniky vykonávané profesionálmi:** arteterapia, facilitácia, ventilácia, metódy orientované na podporu a povzbudzovanie, relaxačné techniky, komunikačný tréning, modelovanie a hranie rolí, rodičovské diskusné a svojpomocné skupiny a pod.

Nedokážeme exaktne identifikovať účinnosť prevencie, ale MC majú možnosť ovplyvňovať dianie v rodinách. Človek síce koná na základe vlastného rozhodnutia, ale vieme, že každé ľudské rozhodnutie je ovplyvnené spoločenskou skupinou, v ktorej sa nachádza. Práve prostredie hrá zásadnú rolu v utváraní habitu a prenáša ich na rozhodnutia, podľa ktorých jedná s partnerom či vychováva potomkov. Účinné riešenie problémov a konfliktov predpokladá objektívne sebazpoznanie. Ovplyvnenie jedného člena rodiny, dokáže priniesť zmenu ostatným členom. Táto skutočnosť má veľký význam pre zvýšenú účinnosť preventívnych aktivít MC.

Sociálne problémy rodiny, s ktorými sa v MC stretávame najčastejšie:

- výchovné problémy, ktoré destabilizujú rodinu a sú najčastejším zdrojom konfliktov medzi rodičmi a aj medzi súrodencami – vzdelávanie v rámci kampane „Akadémie praktického rodičovstva“
- partnerské problémy a ťažkosti s pôvodnou rodinou partnera/partnerky
- dôsledky chudoby - MC poskytujú najčastejšie materiálnu, niekedy aj finančnú pomoc rodinám formou zbierky a nakontaktovanie na príslušné oddelenia sociálnej pomoci a zabezpečenie preventívnych aktivít v oblasti sociálnej prevencie v spolupráci s ďalšími odborníkmi
- pomoc ženám ohrozené násilím - v súčasnosti rozširujeme poradenstvo pre ženy za pomoci Únie materských centier

MC prispievajú k pochopeniu a rešpektovaniu potrieb rodín s malými deťmi, pomáhajú odbúravať bariéry v spoločnosti, pričom si musia zachovať cieľ, pre ktorý vznikli - byť otvorené a dostupné všetkým sociálnym skupinám.

PhDr. Soňa Holíková,
Doktorandka VŠZaSP sv. Alžbety, Bratislava
Bratislava, 2016